

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 29.11.2022
Published /Yayınlanma 30.12.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Erekmekçi, M. & Türk, E. (2022). Kentsel suç ve yok mekân; radikal kriminoloji kuramı bağlamında sosyolojik bir değerlendirme. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(90), 2829-2842.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3436>

Öğr. Gör. Dr. Mert EREKMEKÇİ

<https://orcid.org/0000-0002-7165-8884>

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Batman / TÜRKİYE

Doç. Dr. Emrullah TÜRK

<https://orcid.org/0000-0002-2464-2556>

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Batman / TÜRKİYE

Issue/Sayı: 90

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

KENTSEL SUÇ VE YOK MEKÂN; RADİKAL KRİMİNOLOJİ KURAMI BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

URBAN CRIME AND NON PLACE; A SOCIOLOGICAL ASSESSMENT IN THE CONTEXT OF RADICAL CRIMINOLOGY THEORY

ÖZET

Mekân ile suçluluk arasında bir ilişki hemen her zaman kurulabilir. Çünkü mekânlar fiziksel olduğu kadar ekonomik, kültürel ve sosyal boyutları olan karmaşık çok yönlü unsurlardır. Çeşitli mekânlarda bir araya gelen bireyler arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik ayrışmalar ve mekâna özgü özellikler çeşitli suçlarla birlikte suç türlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda ekonomik faaliyetlerin farklılaştığı, üst düzey iş bölümünün yaşandığı ve bireylerin bir arada yaşadığı mekânlar olarak kabul edilecek kentsel alanların kendine özgü oluşumları, işleyişleri ve yapılarıyla aynı zamanda kendilerine özgü suçları da içlerinde barındırdığını söylenebilir.

Günümüzde ekonomik, kültürel, teknolojik ve siyasal alanda yaşanan dönüşümler kentlerin fiziki alanlarını da etkileyen bir dizi değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişimin kentsel alanların kendi tarihlerinden, coğrafi, kültürel ve sosyal bağlarından koparak imgesel düzeyde iletişim kurulabilen “yok mekânların” ortaya çıkış süreciyle ilişkilendirilmesi mümkündür.

Bu çalışma, yok mekânlaşmanın sonuçlarının kentsel suçun ortaya çıkması ve suçun şekillenmesi üzerine olan etkilerini radikal kriminoloji kuramı çerçevesinde anlaşılmasını konu edinmektedir. “Radikal kriminoloji” kuramı; suç oluşumunu büyük ölçüde, toplumun kültürel, ekonomik, siyasal, demografik ve sosyal özelliklerini bir bütün olarak ele alarak çözümlemektedir. Ancak kuram günümüzde suç çözümlemelerine ilişkin ağırlıklı olarak kullandığı bu makro çerçeveyi ailenin çözülmesi, kentsel yapı, yoğunluk, öğrenme, sosyalleşme gibi faktörleri de dâhil ederek derinleştirmiştir.

Burada kentsel suç olgusu radikal kriminolojik bir perspektifle ele alınacak ve kentsel suçun şekillenmesinde yok mekânın etkileri analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Mekân, Yok Mekân, Suç, Radikal Kriminoloji.

ABSTRACT

A relationship can almost always be established between space and guilt. Because spaces are complex multifaceted elements with economic, cultural and social dimensions as well as physical. Social, cultural and economic disintegration and site-specific features between individuals who come together in various places reveal the types of crimes with various crimes. In this context, it can be said that urban areas, which can be considered as places where economic activities differ, high-level division of labor is experienced and individuals live together, also contain crimes peculiar to them with their unique formations, functioning and structures.

Today, the transformations in the economic, cultural, technological and political fields have brought along a series of changes that also affect the physical areas of the cities. It is possible to associate this change with the emergence of “non-existent spaces” that can be communicated at an imaginary level by breaking away from the history, geographical, cultural and social ties of urban areas.

This study focuses on understanding the effects of non-localization on the emergence of urban crime and the shaping of crime within the framework of radical criminology theory. The theory of “radical criminology”; analyzes crime formation to a large extent by considering the cultural, economic, political, demographic and social characteristics of the society as a whole. However, the theory has deepened this macro-framework, which is mainly used for crime analysis, by including factors such as family dissolution, urban structure, density, learning, and socialization.

Here, the phenomenon of urban crime will be discussed with a radical criminological perspective and the effects of non-existent space on the shaping of urban crime will be analyzed.

Keywords: Urban, Space, Non Place, Crime, Radical Criminology.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan suç, toplumsal yaşantıyı düzenleyen normları, kuralları ihlal eden ve kanunlarla karşılığı cezai yaptırım olduğuna hükmedilmiş davranışlardır (Marshall, 1999: 702). Suç, toplumun düzeni ve devamlılığı açısından çözülmesi gereken bir sorundur.

Toplumsal yapıya ilişkin tartışmalarda önemli bir yeri olan “suç”un anlamı zamana, mekâna ve kültüre göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak sanayileşme ile başlayan yoğun kentleşme süreci suçta daha çok kentsel mekânlar dâhilinde ele alan yaklaşımların önünü açmıştır (Wirth, 2002: 85).

Kriminoloji literatüründe suça ilişkin yaklaşımlar kendi bakış açıları dâhilinde suçları toplumların birbirlerinden farklı olan sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapıları dikkate alarak açıklamaktadır. Suçun açıklanmasına ilişkin yaklaşımları ortaya koydukları açıklamalar, odaklandıkları yapılar ve problemler dikkate alınarak iki farklı grupta toplanabilir. *Konsensüs kuramları*; toplumu oluşturan yapıların birbirleriyle uyumlu ve devamlılık arz eden bir bütün olduğu düşüncesini temel alırken *çatışma kuramları* da toplumu oluşturan kurumlar, sınıflar veya yapılar arasında bir çatışma olduğunu varsaymaktadır (Kızmaz, 2006: 78). Radikal kriminolojiyi çatışmacı yaklaşımlar içinde değerlendirmek mümkündür. Radikal kriminoloji teorisyenleri suçun temelinde toplumun yapısal özellikleri olduğunu savunmaktadır. Kuram, suçun oluşumunda toplumun kültürel, sosyal, sınıfsal, ekonomik, demografik özellikleriyle birlikte kapitalist sistemin çatışmacı ilişkilerini bir bütün olarak ele alınmasına odaklanmaktadır (Yücel, 2008: 71).

Günümüzde kapitalist sistemin işleyişinde merkezi konumda olan kentler aynı zamanda farklı suçların da ortaya çıktığı mekânlardır. Suçu kapitalist sistemin bir fonksiyonu olarak kabul eden radikal kriminoloji kuramcıları suçun ortaya çıkışına ilişkin olarak çoğunlukla sosyal tabakalaşma, siyasal ekonomi, aile çözülmesi, ekonomik koşullar ve artı değer olmak üzere beş boyut üzerinde durmaktadır (Williams III ve McShane, 1999: 170). Radikal kriminolojinin suça bakışının temelini oluşturan bu beş boyut ile kentsel mekânlarda inşa edilen ilişkiler, akışlar, gruplaşmalar, gerilimler, imgeler, aidiyet algıları, kimlikler ve anlamlar temelinde ortaya çıkan suç ve suçlu davranışlar ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte kentsel mekânlarda akıp giden ilişkilerin niteliği, tonu, biçimi, frekansı değiştikçe suç ve suçluluğa dair parametrelerin de değişebileceğini ifade etmek gerekir.

Günümüzde teknolojik imkânların gelişimi paralelinde üretim ve bölüşüm ilişkilerinin değiştiği, yeni küresel egemenlik anlayışlarının toplumsal yapıları yeniden biçimlendirmekte olduğu, yeni finansal aygıtların sermaye hareketlerine yön verdiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamlı dönüşüm süreçlerinin kapitalist sistemin işleyişinde, mekân algısında ve topluma bakışında önemli değişimlere yol açtığı iddia edilmektedir. Bu dönüşüm sürecine dair gündemde olan tartışmalardan bir tanesini de mekânın yeniden yorumlanmasını içeren “yok yer” ya da “yok mekân” kavramları oluşturmaktadır. “Yok mekan” ya da “yok yer” kavramları kısaca küresel dönüşüm süreci içinde mekânın varoluşsal derinliğini kaybettiği iddiası temelinde şekillenen anlayışları temsil etmektedir (Ibellings, 1992).

Bu çalışmada küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan yeni değerlerin ve dönüşümlerin mevcut mekân algısı üzerinde yarattığı değişimlerin kentsel alanlarda suç eğilimi üzerindeki etkileri radikal kriminoloji kuramının perspektifinden ele alınmaktadır. Mekânsal algıda yaşanan değişim, sosyopolitik ve sosyoekonomik bir olgu olarak kabul edilerek radikal kriminoloji kuramının suçun ortaya çıkışına ilişkin savları temelinde analiz edilmektedir.

Çalışmada, yukarıda genel teorik çerçevesi çizilen suç, mekân, kentsel suç, radikal kriminoloji kuramı ve yok mekân kavramları tanımlanarak kentsel suç ve kentsel suçun özellikleri açıklanmıştır. Sosyal bilimler literatüründe suça yönelik yaklaşımlardan radikal kriminoloji kuramı açıklanmış, kuramın suça bakışı genel bir çerçeve içinde tanımlanmıştır. “Yok mekan” kavramına ilişkin olarak yapılan açıklamalar kavramın küreselleşme ile ortaya çıkan değişim süreci içinde gelişen yeni anlayışlar çerçevesinde yapılandırılmıştır. “Yok mekan” algısının kentsel mekan kurgusunda ve kentsel alanların kullanımında meydana getirdiği değişimlerin kentsel suçun oluşmasına dönük motivasyonları nasıl etkilediği hususu ise radikal kriminolojinin verileri dâhilinde analiz edilmiştir.

Çalışmada, konu ile araştırmalara ve ilgili yazarların görüşlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda doküman analizi yöntemi kullanılarak tartışmayı biçimlendiren temel veriler elde edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, küreselleşme sürecinde ortaya çıkan “yok mekân” algısının modern kent toplumlarının önemli bir kısmında yaşanan kimliksizlik, köksüzlük, geçicilik, akışkanlık, anlamsızlık gibi sorunları derinleştirdiği; zenginlik, statü ve güç arayışlarının kıskırtarak kentsel suç ile ilişkilendirilebilecek davranış ve güdüleri güçlendirdiğine dikkat çekilmiştir.

2. SUÇ OLGUSU İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR

Suç, toplumsal düzeni sağlayan değer, kural, normlarla kişilerin veya grupların davranış ve tutumları arasında bir çelişki olması durumu olarak tanımlanabilir (Dönmezer, 1981: 64). Grisipigni ise suçu “Toplumun varlığını ve sürdürülmesini tehlikeye sokan ya da olanaksız kılan eylemler” olarak ifade etmektedir (Selçuk, 2014: 88). Kirman (2004: 214) suçu, “Hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem” olarak değerlendirerek suçun hukuki boyutuna dikkat çekmektedir. Suça ilişkin tüm bu açıklamalar, suçun toplumsal yaşamın dinamik yapısı içinde ortaya çıkan evrensel bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak suçun toplumsal yaşamın bir parçası olması itibarıyla evrensel bir olgu olarak kabul edilmesi suçun ya da suç olarak kabul edilen davranışların her toplumda veya kültürde benzer olarak kategorize edilmiş olduğu anlamına gelmez. Bu yaklaşım suç ile ilgili anlayışların değişken doğasını ortaya koymasından önemlidir (Beirne & Messerschmidt, 1995: 11-12).

Suçun toplumsal yaşantının bir parçası olarak ortaya çıkması onun karmaşık ve çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kavram, aynı anda sosyoloji, psikoloji, hukuk, antropoloji gibi farklı sosyal bilimlerin inceleme konusu olabilmektedir. Suç, bireyin toplumsal statüsünün, gelirinin, çevresinin, kültürünün, yaşam alanının yanında psikolojik durumunun bir bileşkesi olarak ortaya çıkan bir davranış örüntüsüdür. Toplumsal yapı içinde bir davranışın suç olarak nitelendirilmesi için kanundan, bir saldırgandan, kurbandan ve davranışın sergilendiği bir mekân ve zamandan oluşan dört boyutun bir aradallığına ihtiyaç vardır (Patricia, 1981: 7).

Günümüzde modern, karmaşık kent toplumlarında küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan değişimler, iş gücü üzerinde yoğunlaşan baskı ve kontrol, yabancılaşma algısı, ekonomik yaşamda neo liberalizmle birlikte gelişen yeni birikim ve tüketim biçimleri, yeni ekonomik ve siyasi uygulamaların yol açtığı sorunlar özellikle kentsel alanlarda ortaya çıkan suçun niteliklerinde ve sergilenmesinde bir takım değişimlere yol açmıştır. Bu açıdan kentsel suç olgusunun anlaşılmasında diğer değişkenlerle birlikte “çatışma” ve “değişim” süreçlerine odaklanan kuramsal yaklaşımların küresel dönüşüm süreci içinde ortaya çıkan “yok mekân” gibi yeni durumların kentsel suçla ilişkisini açıklamada uygun bir yaklaşım olacağı değerlendirilmiştir. Özellikle sanayi sonrası kent toplumlarında ortaya çıkan ani ve kapsamlı değişimlerle birlikte kentsel alanlarda artan suç oranları bu hızlı değişimlerle suç arasında bir ilişki kurulmasına olanak vermiştir. Bu kapsamda küresel dönüşümün kentsel mekânlarda yarattığı yeni algı biçimlerinin, kimlik algısının çözümlenmesine gerçeklik algısının bozulmasına, yerleşik düzenin parçalanmasına, yabancılaşmaya ve norm krizlerine neden olarak yeni suçlu davranışlarının gelişimine zemin hazırladığı söylenebilir.

Toplumsal ilişki sisteminin bir parçası olan suçun gelişimi ve nedenleri birey ve toplum ilişkisi içinde aranmalıdır. Sutherland, suça konu olan davranışın toplumsal etkileşim sistemi içinde, özellikle birincil ilişkilerle öğrenildiğini, davranışın basit ya da karmaşık olarak sergilenebileceğini, suçlu davranışın sergilenmesinde bireyin tavır, güdü ve tutumlarının etkili olduğunu ifade etmektedir (Akers ve Jennings, 2009: 323).

Suç ve suçluluk ile bireyin içinde bulunduğu sosyal yapı arasında güçlü bir ilişki vardır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal yapının kültürel, sosyal, ekonomik, siyasal ve fiziki koşulları suçun ortaya çıkmasında motive edici unsurlar olabilmektedir. Bireyin yaşadığı toplum içinde ihtiyaçlarını karşılama derecesi ve bundan ne derece tatmin olduğu hususu da suç ve suçluluğun ortaya çıkışında dikkat edilmesi gereken unsurlardır. Bunun yanı sıra suç ve suçun tanımlanmasında kanunlar, yasalar ve yaptırımlar kadar toplumun suç ve suçlu olarak tanımlanan davranış ve tutumlara yönelik yaklaşımı da önemlidir (Dönmezer, 1981: 74). Bu kapsamda toplumun doğru olarak kabul ettiği ilke ve davranışlardan her kopuş hukuki açıdan suç sayılmamaktadır. Ancak çoğunlukla bireylerin kişilik yapılarıyla ilişkilendirilen bu durum toplumun ahlaki ve moral değerleri üzerinde olumsuz etkiler yaratarak hukuki açıdan suç olarak kabul edilen davranışların ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır (Uslu, 2011: 21).

2.1. Kentsel Suç ve Özellikleri

Kentler geniş bir nüfusu, demografik çeşitliliği, farklı yaşam tarzlarını, modern sanayi uygulamalarını, gelişmiş uzmanlaşma ve işbölümünü, kitle tüketimini, farklı ticari ve finans etkinliklerini ihtiva eden karmaşık yapılardır.

Kentsel alanların heterojenliği, yoğunluğu; karmaşık sosyal, politik, kültürel ve ekonomik ilişkileri içeren dinamik yapısı kentsel alanda çeşitli sorunların yaşanmasına kaynaklık etmektedir. Bununla eş

zamanlı olarak, hızlı kentleşme, göç, yoksulluk, işsizlik, barınma ve sağlık sorunları, yabancılaşıma gibi faktörler de kentsel alanlarda mevcut sorunları derinleştiren unsurlar olarak dikkate alınmalıdır. Bu sorunların ve bunların farklı birleşimlerinin, her zaman aynı sonucu üretmede de kentsel suç olgusunun kaynakları olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda kentsel suç, kentleşme sürecinde ve kentsel yaşamda ortaya çıkan kentsel yaşamın düzeni, akışı ve esenliğini hedef alan sapkın, kanunsuz davranış, eylem ve tutumlar olarak anlaşılabilir (Yüceyılmaz, 2007: 20).

Suç ve suçluluğu konu edinmiş olan araştırmalar kentsel bölgelerde suç oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Kentsel suçluluğa ilişkin öncü çalışmalardan biri Durkheim'in suç analizi yaptığı sosyolojik metot kuramıdır. Bu çalışmada suç, kent toplumunun anomik ilişkileri bağlamında ele alınmıştır (Korkmaz, 1988: 70). Benzer şekilde Sutherland, Cressey, Barnas ve Teeter de suç oranlarının kentsel alanlarda kırsal kesimle karşılaştırıldığında daha yüksek olduğunu göstermiştir (Aksoy, 2007: 12).

Kent ve suç ilişkisinin konu edildiği birçok araştırmada, kent ve suç ilişkisinin anlaşılması hususunda farklı değişkenlerin varlığı ortaya konmuştur. Bu kapsamda, Cahil ve Mulligan (2003), yaptıkları araştırmada sosyal, ekonomik ve demografik farklılıkların kentsel suç oranları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Ackerman (1998), kentsel suçluluğu açıklamada şehrin büyüklüğüne ve bağımlılık ilişkilerine odaklanmışlardır. Wang ve Minor (2002), kentsel suç analizinde erişilebilirlik ölçütünü temel almışlardır. Murray (2001) ise kent ve suçluluk ilişkisinde toplu taşıma şebekeleri, hastane, alışveriş merkezleri, şehir merkezi gibi coğrafi nitelikler üzerinde durmuşlardır. Johnson ve Bowers (2004), suçlu davranışın zaman ve mekân sıkışması ile ilişkisini araştırmışlardır. Log ve diğerleri (2005) ise mekânın algılanma şekilleri üzerinden suçun ortaya çıkışını değerlendirmiştir (akt: Ayhan ve Çubukçu, 2007: 33). Clinard (1942:202-204) ise kentsel alanlarda suçun ortaya çıkışında mobilizasyonun, informel ilişkilerin, sosyal normların gücünün ve kentin heterojen yapısının suç kültürü oluşturması üzerinde durmuştur.

Kentsel suç ve kentsel suçun gelişimine dair yapılan çalışmalar bir bütün değerlendirildiğinde kentsel suça ilişkin bazı temel kategorileri görmek mümkündür. Bu kapsamda kentsel suçun ortaya çıkışında etkili olan faktörler, *sosyokültürel, ekonomik, demografik ve mekânsal* olmak üzere dört başlık altında ele alınabilir.

2.1.1. Sosyokültürel Faktörler

Kentler sadece insanların bir arada yaşadıkları mekânlar değildir. Bunun yanı sıra sosyal ilişkilerin kurulduğu, geliştirildiği, farklı kültürlerin etkileşimi temelinde kendine has siyasi ve kültürel mimarisi olan yaşam alanlarıdır. Bu yaşam alanları aynı zamanda üretim ve bölüşüm ilişkilerini, iletişim, ulaşım gibi ihtiyaçları karşılayan teknolojik, teknik araç gereç ve alt yapıyı da kapsamaktadır (Demirbaş, 2005: 172). Kenti; sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik, mekânsal ve siyasi boyutlardan oluşan bir bütün olarak kabul ettiğimizde bu bütün içinde ortaya çıkan suçun da kentsel yapı içinde şekillenen; hızlı ve sağlıksız kentleşmeden, nüfus artışı ve göçlerden, yoksulluktan, işsizlikten, kültürden, madde kullanımından, polisiye önlemlerin derecesinden etkilenen bir olgu olduğunu kabul etmek gerekir.

Kentlerde sosyokültürel yapının şekillenmesinde demografi önemli bir bileşendir. Doğurganlık, göç vb değişkenler kentlerde nüfus artış hızı ile doğrudan ilişkili olarak başta uyum problemleri, barınma, işsizlik, sağlık sorunları, eğitimsizlik, gibi sorunlara yol açarak suç ile ilişkili eylemlere kaynaklık etmektedir.

Kentlere yönelik nüfus hareketliliğinin yoğunluğunun kentlerin bunları tolere edebileceği sınırları aşması durumunda hızlı ve çarpık kentleşme olgusu ortaya çıkmaktadır. Hızlı kentleşmeyle birlikte kentin fiziki, kültürel, ekonomik ve sosyal açılarından artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması, kentte yaşayan insanların bir kısmını maddi ve manevi açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu durum kentte ikamet eden bireyler arasında eşitsizlikler ortaya çıkmasına neden olarak kentsel suç oranlarını arttırmaktadır. Bu bağlamda McClain (2001: 225-228), kentlerde sosyal açıdan dezavantajlı bölgelerin suç üretme kapasitesini göstermiş, bu alanda suçun yüksek yoğunluğuna dikkat çekmiştir.

Kentlerde sosyal ve kültürel açıdan farklı kişi ve grupların etkileşimi de bir çatışma potansiyeli içermektedir. Bu bağlamda suçun ortaya çıkışını kültürle ilişkilendirmek mümkündür. Yarwood (2001), suçun oluşumunda suçu meşrulaştıracak kültürel dayanakların geliştiği sürece dikkat çekerek, suçun kültürel bir yapılanma olduğunu ifade etmektedir. Ergun ve Yirmibeşoğlu (2005) ise kentsel suçta kentlerde yaşayan insanlar arasındaki kültürel, ekonomik ve sosyal farkların artması durumunda

ortaya çıkan uyumsuzluğun yaratacağı sorunların güvencesiz bir ortam yaratarak suç oranlarının artmasına etki ettiğini belirtmiştir.

Kentler diğer sosyal ve kültürel özelliklerin yanında aynı zamanda yerel siyasi sistemlerdir. Bu bağlamda tüm siyasal sistemlerde olduğu gibi kentsel politikalar da kentte yaşayan kişi veya gruplara kendi çıkarlarını maksimize edebilecekleri çeşitli imkânlar sunmaktadır (Lineberry ve Sharakansky, 1974: 50). Dolayısıyla kentsel politikaların birey ve grupların ihtiyaçların karşılama çeşitli nedenlerle yetersiz kaldığı durumlarda çeşitli sorunların ortaya çıkacağı açıktır. Bu kapsamda politik değişimlerin ve kent sakinlerinin kendilerini yönetimde yeterli temsil hakkı bulamadıkları ya da politik kanallar üzerinden kendilerini yeterli düzeyde ifade edemediklerinde kentlerde şiddet ve suç oranlarını arttırdığına dair bulgular ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 34).

Kentsel suçu etkileyen faktörler üzerinde çalışmalar yapan araştırmacılar eğitim seviyesi ile suç arasında belirli bir istatistiksel ilişki olduğunu göstermiştir. Bu araştırmalarda sadece eğitim seviyesinin düşüklüğü değil aynı zamanda eğitim seviyesinin yüksekliğinin de suçu ortadan kaldırmadığı; aksine daha da profesyonelleştirdiğini göstermiştir (Aliyev, 2019: 11). Bunun yanında Çubukçu (2000), Sezal (2003) ile Ergun ve Yirmibeşoğlu (2005)'nin yaptığı araştırmalarda düşük eğitim seviyesinin suç oranlarını arttırdığına dair veriler elde etmişlerdir (akt. Ayhan ve Çubukçu, 2007: 35).

2.1.2. Ekonomik Faktörler

Kentler ekonomik sistemin bir parçası olarak ele alındığında, üretim ve pazarlama merkezleri olmaları, kamusal mal ve hizmetlerin arzında ulusal bütçeden önemli oranda pay almaları ve kentsel planlama sürecinde rant paylaşımının odak noktaları olmalarıyla ön plana çıkmaktadırlar (Ceritli, 2003: 2). Kentlerde kentsel ekonomik sistemin işleyişine yön veren yasal mekanizmaların yanında bu mekanizmaları etkileyen menfaat grupları, hemşeri örgütleri gibi çeşitli örgütlü veya örgütsüz baskı grupları vardır. Ekonomik sistemi etkileyen bu dış odakların kendi çıkarları ve hedefleri vardır. Kentlerde faaliyet gösteren bu dış odakların etkinlik dereceleri kentsel ekonomik sistemin işleyişi üzerinde bir takım sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Karaman, 1998: 229). Bunun yanında kentsel alanlarda iş gücünün yoğunlaşmasıyla oluşan yedek iş gücü stoku, üretimde marjinal kaynakların kullanılması, kentsel alanlarda iş ilişkilerinin sağlıksızlaşmasına yol açmaktadır. Özellikle emek açısından dezavantajlı olan bu sistematik içinde çalışma suçları başta olmak üzere çeşitli suçlar gelişebilmekte, çarpık iş ilişkilerinin neden olduğu şiddet, cebir, gösteri gibi eylemler ortaya çıkabilmektedir.

Kentsel suç üzerine yapılan çalışmalar kentsel suçun gelişiminde ekonomik faktörlerin büyük oranda belirleyici olduğuna dair sonuçlar ortaya koymuştur. Ergun ve Yirmibeşoğlu (2005), ekonomik yapıda ortaya çıkan olumsuzlukların, karışıklıkların ve eşitsiz uygulamaların suç ve şiddet oranlarını arttırdığını belirlemiştir. Günümüzde suçun gelişiminde ilişkin olarak bu verileri temel alan, kentlerde yaşanan ekonomik dengesizliklerin veya krizlerin sosyal yapının düzenini bozarak kentlerde yoksullaşmanın yanında “yoksunluğa” yol açtığını bunun da suçun temeli olduğunda dair çeşitli yaklaşımlar gelişmiştir. Merton ve Cohen de yeterli donanıma sahip olmayan, şehrin avantajlarına ulaşamayan, dışlanan ve şehrin gerekliliklerini karşılayacak imkânları olmayanların suça dönük motivasyonlarının yüksek olacağını belirtmiştir (Uslu, 2011: 40).

2.1.3. Demografik Faktörler

Karmaşık bir olgu olarak suçun durumunu, yapısını, seviyesini ve dinamiklerini etkileyen bir takım faktörler vardır. Bunlardan bir tanesi de “demografi”dir. Suç ve demografi ilişkisinde nüfusun yanında yaş, cinsiyet, aile, etnik yapı gibi değişkenleri de göz önünde bulundurmak gerekir.

Suçun demografik yapıyla ilişkisi temelinde yapılan çalışmalarda suçun ortaya çıkışıyla “yaş” arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kentlerde özellikle 15-29 yaş aralığındaki grubun suç oranlarının yüksek olduğu Çubukçu (2000), Gruenewald (2006) (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 38), Schuerman ve Kobrin (1986)'nin çalışmalarında gösterilmiştir. Ancak bu yaş aralığında yüksel olan suç oranlarını sadece yaşa bağlı bireysel ya da psikolojik faktörlerle açıklamak eksik bir yaklaşım olacaktır. Bu hususta Shade (2002), kentlerde yaşa bağlı suçlu profillerinin oluşumunda sosyal çevrenin, ailenin ve ekonomik durumunda etkili faktörler olduğuna ilişkin önemli çalışmalar yapmıştır.

Kentsel yapı içinde suçun ortaya çıkışı ile kentin nüfusunun homojenliğinin bozulmasını ilişkilendiren çalışmalar mevcuttur (Gruenewald, 2006). Kentsel alanlarda nüfusun homojenliğini etkileyen faktörler

olarak yabancı doğum oranlarını, göçleri ve ırksal dağılımı saymak mümkündür. Nüfusun homojenliğinin bozulması ile suçluluk arasında bir ilişki olduğu iddiasını sosyal yapıda ortaya çıkan dejenerasyonların suça sebebiyet verdiği anlayışı temelinde ele almak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu bağlamda belirli bir ırkı ya da grubu potansiyel suçlu ilan etmek, kentlerde suçun analizine ilişkin sağlıklı bir bakış açısı sunmayacaktır. Buna karşın kentlerde suç konusunda yapılan bazı çalışmaların, kentlerde işlenen bazı suçlarla belirli etnik gruplar arasında bir ilişki olduğunu gösterdiği göz ardı edilmemelidir (Dönmezer, 1981: 151). Dolayısıyla ırk ve suç arasındaki ilişkinin kentsel kültür, etnik kültür, sosyoekonomik değişim ve politik uygulamalar bağlamında değerlendirilmesi daha uygun bir yaklaşım olacaktır.

2.1.4. Mekânsal Faktörler

Suç ile ilgili araştırmalarda kentin mekânsal örüntüsünün suç oluşumu üzerinde etkisinin olduğu ileri sürülmüştür. Başka bir anlatımda, suç mekânla ve mekânı kullanan bireylerle ilintili olarak ele alınmıştır (Hideg ve Manchin, 2007). Kentsel mekânla suçun ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda kentin büyüklüğü, kent planlaması, fiziksel olarak gözetim ve denetim imkânları, erişim fırsatları, aydınlatma, kent merkezine erişim, alkol satış noktaları ve dağılımı gibi faktörler suç ile mekân arasında ilişkinin kurulduğu hususlardır.

Mekânın kategorizasyonuna dayalı olarak yapılandırılan suç yaklaşımlarına ilişkin olarak Acerman (1998), kentsel alanlardaki nüfus yoğunlaştığı bölgelerin suç oluşumuna etkisini göstermiştir. Çarpık kentleşme ve sağlıklı yapılaşmanın suç oluşumunu desteklediğini gösteren diğer bir çalışma ise Ergun ve Yirmibeşoğlu (2005)'nin İstanbul'da yaptıkları çalışmadır. Bu çalışmada düzensiz şehir gelişiminin suç oranlarını arttırdığı ifade edilmiştir. Gruenewald (2006) ise kentsel alanlarda mevcut atıl, kullanılmayan, metruk ya da fonksiyonel olmayan alanların suç oranlarını arttırdığını ileri sürmüştür. Rondeau ve vd (2005) ise çalışmasında, kentsel suça yönelik analizlerde mekânsal erişim kolaylığının dikkate alınması gereken bir husus olduğuna dikkat çekmiştir (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 41).

3. KENTLEŞME ve SUÇ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA RADİKAL KRİMİNOLOJİ KURAMI

İnsani varoluşun bir parçası olan suç, insanlığın evrimine paralel olarak değişim geçiren dinamik bir olgudur. Bu bağlamda insanlık tarihinde önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilebilecek kentsel yaşama geçişle birlikte suç ve suçlu davranışın niteliğinde de değişimler ortaya çıkmıştır. Göç, çarpık kentleşme, sosyo ekonomik ve sosyopolitik sorunlar, etnik ve ırksal çatışmalar, sosyal ve kültürel değişim gibi faktörler kentsel yaşamda yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olarak suç ve adalet anlayışının yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır.

Suç ve suçlu davranışı açıklamak için yapılan çalışmaların, suç çeşitleri ve suç ile ilgili değişkenlerin oldukça fazla olması nedeniyle farklı suç ve suçlu davranışa ilişkin farklı anlayışlar geliştirmiş olduklarını söylemek yanlış olmaz. Bu kapsamda “Radikal Kriminoloji” kuramı da suçun açıklanmasına ilişkin ortaya konan yaklaşımlardandır.

Radikal kriminoloji kuramı, suç kavramını toplumun kültürel, ekonomik, demografik ve politik özellikleri temelinde ele almaktadır. Suçun toplumsal yapının farklı özelliklerinin bir bileşkesi olduğunu iddia etmektedir. Bu bağlamda suç, suçlu, suçlu davranış ve ceza içinde bulunan toplumun değerler sistemi içinde anlam kazandığına ilişkin bir yaklaşım söz konusudur (Gölbaşı, 2008: 91).

Radikal kriminoloji, suçu kapitalist sistemin bir çıktısı olarak ele almaktadır. Bu açıdan suça ilişkin çözümlerinde çoğunlukla makro bir yaklaşım hâkimdir. Kapitalist sistem içinde servetin adil olmayan bölüşümünün yarattığı farklılıklar, olumsuz yaşam koşulları ve kapitalist ideolojinin dayattığı kültürel dönüşümün bireyleri suça iten temel etmenler olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış dâhilinde suç fakirliğin bir işlevi olarak görülse de zengin olanlarında statülerini yükseltmek ve servetlerini arttırmak için suça başvurabildikleri kabul edilmektedir (Yücel, 2008: 71).

Radikal kuramcılar arasında yer alan Chambliss (1996), suçun kapitalizmin tüketimi empoze eden ideolojik yapısından kaynaklandığını iddia etmiştir. Bu yaklaşımda, kapitalist sistem insanları daha fazla ve daha lüks tüketim yönünde manipüle ederken herkese eşit imkân ve olanak sunmadığı şeklinde bir anlayış söz konusudur. Toplumsal yapı içinde ortaya çıkan bu eşitsizliğin ve daha fazlasına sahip olma arzusunun suç motivasyonunu arttırdığını dile getirilmektedir (Chambliss, 1996: 223-225).

Radikal kriminolojik kuram çerçevesinde görüşlerini ifade eden Bonger de kapitalist toplumlarda, bencilliğin ve egosantrik düşüncelerin bireylerin tutum ve davranışlarındaki merkezi konumunu ileri sürerek bunun işsel denetimi zayıflattığını dolayısıyla suça eğilimi arttırdığını dile getirmiştir. Aynı zamanda kapitalist toplumlarda üretim ve tüketim ilişkilerinin eşitsiz yapısı, acımasız rekabet anlayışı ve egemen sınıfın çıkarlarını koruyan hukuk yapısının varlığının kapitalist toplumlarda yüksek suç oranlarıyla ilişkisinin kurulabileceğini ileri sürmüştür (Kızmaz, 2006: 102). Bu bağlamda kapitalist toplumun egoist ve çıkar üzerine temellenen sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının hem burjuva hem de proleter sınıf içinde suça dönük motivasyonu arttırdığını ifade etmek mümkündür.

Radikal kriminoloji kuramının önemli temsilcilerinden biri olan Quinney (1974)'in çalışmalarında kapitalizmin gelişimiyle birlikte suçluluğun kazandığı yeni biçimi tartışma konusu yapmıştır. Quinney, kapitalist toplumlarda suçun ortaya çıkışını kapitalizmin eşitsiz toplum yapısı ve egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden hukuk sistemine karşı bir tepki olarak yorumlamaktadır. Bu noktada suç, bireysel sapkın bir davranış değil egemen sınıfın kendi çıkarlarına yönelik tehdit olarak algıladığı davranışların tanımlanması olduğunu ifade etmektedir (Quinney, 1974: 27).

Radikal kriminolojik yaklaşımda suç, sosyal yapı ile ilgili bir olgu olarak kabul edilmektedir. Suçun oluşumunun anlaşılması için ekonomik, tarihi, politik, kültürel yapıların bir arada değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Radikal kriminologların suçun ortaya çıktığı toplum yapısı olarak kapitalist toplumları odak noktası yapması, kuramın bir anlamda kapitalist toplum eleştirisi olarak değerlendirilmesini mümkün kılmıştır. Ancak radikal kriminoloji kuramı suçun oluşumuna büyük oranda kapitalist toplumsal yapı ve sınıf çatışması perspektifinden açıklamalar getirmesi, kapitalizmle arasında ilişki kurulamayacak bazı suçları (cinsel istismar, zorbalık vb. gibi) açıklamakta güçlük çekmesi, tüm kapitalist toplumlarda aynı suçluluk oranlarının olmaması gibi durumlara ilişkin tatminkâr cevaplar üretmediği yönlerinden eleştirilmiştir (Bahar, 2009: 131).

Radikal kriminolojik yaklaşımın temsilcileri, kurama dönük eleştirilerin merkezinde yer alan suça yönelik sınıf çatışması ve kapitalist toplum eleştirisine dair sınırlı, indirgemeci olduğu yönündeki eleştirileri karşılamak için zaman içinde suça dönük çözümlerine ailenin çözülmesi, kentsel yapı ve yoğunluk, öğrenme ve sosyalleşme gibi faktörleri de katarak kuramın suça dönük bakış açısını genişletmişlerdir (Uslu, 2011: 62).

4. KENTLEŞME SÜRECİNDE YOK MEKÂN ALGISI

Kentleşme sürecinde yok mekân deneyiminin açıklanabilmesi için öncelikle modern kent tasarımı içinde mekân kavramının açıklanması ve mekânla kurulan ilişkilerin niteliklerinin ortaya konması gerekmektedir. Bu bağlamda öncelikle modern kentte mekân ve onunla kurulan ilişkiler üzerinde gelişen tartışmalara yer vermek uygun bir yaklaşım olacaktır.

4.1. Kentsel Mekâna Dair Açıklamalar

Mekân çok genel hatlarıyla üzerinde yaşanan coğrafi/fizik alan olarak tanımlanabilir. Ancak mekânı sadece insanların üzerinde yaşadıkları, gündelik ilişkilerini sürdürdükleri yapılar olarak düşünmek, mekânın toplumsallığını sınırlandırmak anlamına gelir. Zira mekân, toplumların gündelik hayat pratiklerini, kültürel, politik, ekonomik ilişkilerini kapsayan ideolojik boyutu olan dinamik, düşünsel bir öğedir (Aslanoğlu, 1988: 209-210). Bu anlamda mekân toplumsal yaşamla özdeşleşmiş, adeta onun içinde gömülerek görünmez olmuştur. Harvey (1997: 227)'in de belirttiği gibi mekân üzerinde çok fazla durulmayan, olduğu gibi kabul edilme eğiliminde olunan bir varlıktır.

Massey (1984: 14), toplumsal ilişkilerin ortaya çıkmasında ve sürdürülebilir olmasında mekânın önemi üzerinde durur. Massey, toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimlerin mekân üzerinden görünür olduğuna dikkat çekerek mekânın toplumsal ilişkileri sürdüren ve geliştiren alanlar olmasının yanında toplumsal ilişki sistemi içinde farklılaşan ve farklılaştıran bir yönünün de olduğunu vurgular.

Mekânlar, hayatın doğal akışı içinde eylemlerin, gösterilerin yapıldığı, olayların ve farklı düzlemlerde çeşitli deneyimlerin yaşandığı; bütünleşme, ayrışma ve çatışma gibi olgulara ev sahipliği yapan öğeler olarak toplumsal yapının bir parçası olmuştur (Urry, 1999: 10-15).

Toplumsal yaşantının ve sosyal ilişkilerin üzerinde şekillendiği mekânlar, bu itibarla bireysel ve toplumsal deneyimlerin bir parçası olarak da hatırlanmakta, yaşanmışlıklarla ilişkilendirilerek kültürün ve kolektif hafıza içine yerleşirler. Bu durum, mekânın aidiyet algılarıyla, kimlikle ve kültürle bağlantı noktasını teşkil eder (Assmann, 2001; Nora, 2006).

Bireyler, üzerinde yaşadıkları mekânı anlar, anlamlandırır, tasarlar, yaşar, dönüştürür, hayal eder. Bu şekilde mekânlar toplumsal ilişki sistemi içinde canlanır. Toplumsal yapının temel öğelerinden biri olarak toplumla birlikte yaşamaya başlar. Bu şekilde bireyin ve toplumun mekânla ilişki kurabileceği kanallar inşa edilmiş olur (Berber, 2011: 145).

Lefebvre, Kentsel Devrim (2013) ve Mekânın Üretimi (2014) adlı eserlerinde mekâna dair çok kapsamlı değerlendirmelere yer vermektedir. Algılanan-Tasarlanan-Yaşanan mekân (2014) çerçevesinde teorisini ortaya koyan Lefebvre, kentsel mekânı bu üçlü mekânsal yapının üstüste yığılması, birikmesi ve toplanması sonucu ortaya çıkan alan olarak tarif etmektedir. Ona göre (2014) kentsel mekân ulus devlet anlayışının yaygınlaşması ile birlikte geçmişin görkemliliği ve parlaklığını yitirerek soyut mekâna dönüşmüştür. Mekân, makrodan mikroya doğru bir parçalanmışlık halini deneyimlemektedir. Makro düzlemde mekânın devletlere, idari bölgelere bölündüğü bir gerçeği mikro düzlemde mekânın parsellere ayrılması takip etmektedir. İşte bu parçalanmışlık hali, kentsel mekânın tarihi ve kimliğine dair tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Kentsel mekânlar, kenti kent yapan temel faktörleri oluştururlar. Kentin soluklandığı, nefes aldığı, insanların bir araya geldikleri, ortak yaşanmışlıklar, hatıralar ve izler bıraktıkları yerler olarak, aynı zamanda kentlilerin mekân üzerindeki bireyselliklerine, kendilik yüklü özel tarihlerinin inşasına kültürel bir arka plan oluştururlar. Taşıdıkları fiziki ve sosyal nitelikleri itibarıyla de, kentlerin tarihleri, silüetleri ve kimliklerinin inşasına önemli girdiler sağlarlar (Aytaç,2013:139). Taşıdıkları fiziki ve sosyal nitelikleri ortadan kaybolan kentsel mekânlar ise zamanla kimliksiz birer yere dönüşmektedir. Tüketicinin merkezi bir rol üstlendiği günümüzde kentsel mekânların böylesi bir gerçeğe karşı karşıya kalma riski daha da artmaktadır. Lefebvre (2013:15-24)'e göre, sanayileşme ile birlikte kentsel mekânlar, eşyanın ve insanların karşı karşıya geldiği bir mübadele mekânı haline geldikçe, kentlerdeki sokaklarda bir buluşma noktası olmaktan hızla uzaklaşarak tüketim tarafından organize hale getirilmeye başlanmıştır. Artık sokak, zorunlu çalışma, programlanmış boş zaman faaliyetleri ve tüketim yeri olan ev arasında zorunlu bir geçiş noktasından başka bir şey değildir.

Mekânın üretimi sürecinde tarihi, kültürel dokusuyla çok zengin bir miras hüviyetindeki kentsel mekân kimlikleri de korunamamıştır (Aktay, 2020: 84). Önemli bir bölümü tüketmeye odaklanmış kentli kalabalıklar ise işleyen stratejilerle, üretilecek ve arz edilecek yeni kentsel mekânların hazır alıcısı olmak üzere kent merkezlerinden bu yeni kentsel mekânlara doğru yola çıkmaktadırlar (Aktay, 2018: 129) Yok mekânlar işte bu üretim sürecinin birer ürünü olarak değerlendirilebilecek mekânlardır.

4.2. Yok Mekâna İlişkin Tartışmalar

Mekânın fiziksel kurgusu, bu kurguya göre konumlanan bireyler için bir ayırım aracıdır. Buna göre, mekânın tanımlanış biçimi mekânın içindekileri ve dışındakileri tanımlayan bilgileri de içermektedir. Ortak mekân, bu mekânı paylaşanlar için ortak aidiyet algılarının güçlenmesinde etkili bir unsurdur.

Mekâna ilişkin algıların biçimlenmesi ve mekân tasarımı insan ve çevre arasında kurulacak ilişkilerin kültürel niteliği temelinde belirlenmektedir. Ancak burada kültürün mekânın şekillenmesinde önemli bir faktör olduğu dile getirilirken mekânın da kültüre şekil veren bir unsur olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Lefebvre, 1991: 26-27). Bu iki yönlü etkileşim içinde ortaya çıkan anlamlar çoğunlukla, bireyi ve toplumu çevreleyen imgeler şeklinde iletişim döngüsü içinde yer almaktadır (Lynch, 2010: 8). Mekânlar, bu imgelerin toplumsal yaşantı içinde paylaşılması, kullanılması, aktarılması, hatırlanması üzerinden kendine has kimliksel örüntüye sahip olmaktadır (Gierny, 2000: 465).

Günümüzde modernleşme dinamikleri, nüfus hareketleri, kapitalist ilişkiler, turizm gibi birçok etken mekâna atfedilen anlamların ve mevcut mekânsal kimliğin aşınmasına neden olmaktadır. Bu durum bireylerin yaşam biçimlerinde ortaya çıkan değişimlerle bir araya geldiğinde mekânın kendisine yüklenmiş anlamı, özgün kimliğini koruması oldukça karışık bir problem halini almaktadır.

Kapitalist gelişim süreci içinde ortaya çıkan yeni ekonomik ve finansal faaliyetleri desteklemek için yeniden yorumlanan modern ideoloji ve küresel mimari bir anlayışla inşa edilen, tasarımlarıyla neredeyse bir birinin kopyası olan modern şehir mekânları; kentin özgün değerini yansıtmayan alışveriş merkezleri, oteller, otoyollar, hastaneler, spor kompleksleri gibi yapılarla anonimleştirilmekte adeta kimlik erozyonuna uğramaktadır. Bu bağlamda geçmişle, tarihle, kültürle bağı kopan kent mekânları yaşadıkları anlam yitimi nedeniyle “yok mekâna” dönüşmektedir (Koçyiğit, 2018: 532). “Yok mekan” kavrmı ilk kez 1992 yılında Mark Auge tarafından “Non-Lieux, Introduction à une

Anthropologie de la Surmodernité” başlıklı çalışmada gündeme gelmiştir. Kavram, kimliksizleşme, mekânsal yabancılaşma, mekânsal anlam yitimi, mekânsal tüketim, mekânsal metalaşma gibi temalarda farklı çalışmalarda kullanılmıştır (Koçyiğit, 2018: 537-538).

Mekân algısında ortaya çıkan bu geçişlik, mekânın kentle bağlantısının, sosyalleşmesinin, aidiyet ve bağlanma ilişkilerinin ve farklı mekân gruplarının oluşması gibi durumların muğlaklaşmasına neden olmuştur. Mekânın anlamsal deformasyonunda mekânsal ilişkilerin modern ideolojik bir yaklaşımla standardize edilmiş kalıp davranışlar çerçevesinde yürütülmesine dair kültürel bir empozenin varlığı önemli bir husustur (Ague, 2016: 51-52). Bu bağlamda, bireylerin mekânla kimliksel, tarihsel, ilişkisel bir bağ kurmadığı, kendine özgü bir anlam içermeyen, prosedürel ilişkilerle kavranabilen alanlar “yok mekân” olarak adlandırılmaktadır (Özerk ve Yüksekli, 2011: 89).

Modern kenttin yok mekân yansımaları olan otoyolların, hastanelerin, alışveriş merkezlerinin, tema parklarının ve bunun gibi tasarımların kimliksiz, anonim öğeler olmalarının yanında bu alanları tanımlamak üzere üretilmiş imgeler, metinler, işaretler veya semboller üzerinden iletişim kurulabilen yapılar olmaları ayrıca önemli bir husustur. Bu şekilde bireyin kentle kurduğu ilişki kendi öz iradesinin dışına taşarak önceden belirlenmiş kurgular temelinde gerçekleşecektir. Bu şekilde içeriği önceden belirlenmiş bir akışa göre biçimlenen gündelik hayatın sembolik bir düzeye hapsedildiğini söylemek yanlış olmaz (Koçyiğit, 2018: 539).

Mekânın anlamsızlaşması temelinde mekâna yüklenmiş anlamlar üzerinden bireylerin geçmişle kurdukların bağın kopması ve prosedürel kodlarla etiketlenen mekânın geleceğe yüklenerek potansiyel öngörülerinin imkânının da bulunmaması bireyin bu noktada “an” a sıkışmasına neden olacaktır. Bu aşamada toplumsal yaşantıya nüfuz edecek olan “ötesizlik”, “öngörülemezlik” hissi bireyde veya gruplarda parçalanma, anlamsızlık gibi duyguların gelişmesine neden olabilecektir. Gerçekle bağı kopan, duygusal olarak çözülen özne dış etkilere daha açık hale gelecektir. Bu kapsamda etrafını saran hâkim ideolojinin onun üstündeki etkisi daha da güçlenecektir. Tarihle, kültürle, kendiyile ve gerçekle birlikte mekânla da bağı zayıflayan birey, artık kendisi için kendisi dışında tasarlanmış davranış ve düşünce kalıplarına mahkûm olacaktır.

Anonimleşen, tasarlanan, bağlamını yitiren mekânlar, mekân-toplum ilişkisinde metalaşmakta ve iktidarın bir aracı haline gelmektedir (Durukan ve Öztürk, 2021: 32-35). Kuşkusuz mekâna dayalı deneyimler ya da mekân üzerinde şekillenen ilişkiler davranışın, düşüncenin, ilişkilerin ve anlamların hususiyetlerine göndermede bulunur. Dolayısıyla mekân ile mekân içinde olduğu ifade edilen davranış, tutum ve bilinç arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Toplumsal yaşantı içinde davranışlar sergilenirken ilişki örüntüsü çoğu zaman çevresel faktörlerin etkisiyle biçimlenir; kimi zaman da bireysel algılar bu ilişkiye yön veren referanslar konumundadır. Bu durumda toplumsal yaşantıda farklı davranışların oluşumu ve kalıcılığı toplumsal ve mekânsal süreçlerin bileşkesidir (Işık, 1999: 27:28).

Mekân toplumsal ilişkilerin şekillenip geliştiği alanlar olarak aynı zamanda politik ve ideolojik bir aygıttır. Bu bakımdan mekân üzerinde hegemonik güç ilişkilerinin, toplumsal çelişkilerinin ve eşitsizliklerin yeniden üretilmesi söz konusudur (Aytaç, 2013: 149). Mekân üzerinde yaşanan çatışma ve mücadele içeren ilişkiler, mekânın algılanması, tasarımı ve kullanımı üzerinde de doğrudan etkilidir (Soja & Hooper, 1993: 190-193). Bu açıdan bakıldığında mekânın yok mekâna dönüşmesi, modern kentnin değişim süreci içinde kendi anlamını, tarihini ve gerçeğini tükettiği anlamına gelmektedir. Yok mekanlar, modern ideolojik anlayış dâhilinde bir yandan kitlelere sunulan sahte gerçeklikler, sanal mutluluklar, kışkırtılmış arzular ve sınır(ar)sız özgürlükler için uygun bir sahne olurken diğer yandan da toplumsal anomalinin bir parçası olurlar.

Yok mekanın varlığı ve topluma etkilerine yönelik açıklamaların yanında kavrama ilişkin önemli eleştiriler de söz konusudur. Bu eleştirilerin başında kavramın “kalemin değil kalem olmayanlardır” önermesinde olduğu gibi “mekânın değil yok mekândır” anlayışına dayalı bir değillemeyi kapsadığı iddiası gelmektedir. Bu açıdan mekân üzerinde insanların yaşadığı yerler olarak tanımlansa bile bunun dışında kalan yok yer hala bazı belirsizlikleri içeriyor olacaktır (Özlem, 2004: 51-53).

Kavrama ilişkin diğer bir eleştiri noktası bireylerin mekânla kurduğu ilişkinin hususi boyutunun yok mekân oluşunda tanımlanmış olan prosedürel ilişkiyi aşabileceği noktasındadır. Kavramın nesne veya niteliğe gönderme yapmasında herhangi bir standardının olmaması iddiası, yok mekân kapsamında yapılan göndermelerin gerçekliği açısından sorgulanabilir bir duruma yol açtığı eleştirisini beraberinde getirmektedir. Kavrama yönelik eleştirilerde epistemolojik açıdan üzerinde durulan diğer bir nokta ise

nesneye yüklenmiş olan yok yer yüklemine 1. düzeyde (1. tekil şahıs) olması bu yüklenici üzerinden yapılan tanımlamalarda anlam kaymasına yol açtığı iddiasıdır. Bu eleştirilerin yanında, kavramın oluşumu, süreci ve çoğu zaman özneyi dışarıda bırakan bir tutum içinde olması, tam olarak açıklanmamış bir takım varlıklara gönderme yapması toplumsal gerçekliği yeterince açıklamada yetersiz kaldığı hususunda bazı anlayışlar da vardır (Koçyiğit, 2018: 541-543). Ancak tüm bu eleştirilerin varlığına rağmen kapitalizm, küreselleşme gibi anlatıların ön gördüğü biçimde şekillendirilen mekânların, kültürel demansa yol açan yeni ilişki biçimlerinin, aidiyet algılarının, tüketim alışkanlıklarının oluşmasını destekleyerek toplumda çok parçalı ve sorunlu yapıların ortaya çıkışını kolaylaştırdığı söylenebilir.

5. RADİKAL KRİMİNOLOJİK KURAM ÇERÇEVESİNDE KENTSEL SUÇ ve YOK MEKÂN İLİŞKİSİ

Mekân, bireylerin diğerleriyle ve toplumla ilişki kurduğu kişisel, duygusal, düşünsel, sosyal, ekonomik ve politik deneyimlerine ev sahipliği yapan sahnelerdir. Bu nedenle toplumsal yapıyla ilgili yapılacak çözümlerinde dikkate alınması gereken boyutlardan bir tanesi de mekân ve mekân algısıdır. Bu anlamda yer, mekân ve mekânın anlamlandırılması toplumsal yapı içinde ortaya çıkan pek çok unsur/sürecin kavranmasında ön plana çıkmaktadır. Toplumsal yapı içinde ortaya çıkan "suç" olgusunun anlaşılmasında mekân temasının ele alınması önemli bir husustur.

Suç ile ilgili yapılan çalışmalarda mekânın algılanmasının veya mekân kurgusunun önemli bir değişken olduğu gösterilmiştir. Suç çoğunlukla birey veya grupların mekânla kurdukları bağın biçimine ve yoğunluğuna göre özerkleşen ayrımları ihtiva eder. Aynı zamanda mekânın kendine has özellikleri başlı başına suç oluşumuna etki eden bir faktör olduğu gibi suç davranışlarına etki eden diğer faktörleri güçlendirerek suça eğilimi arttırabilmektedir.

Modern toplumların küreselleşme süreci içinde değişime uğramasıyla birlikte birçok alanda olduğu gibi mekânla ilintili yaklaşımlarda farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu noktada mekânın, yeni dönemde suçun ortaya çıkışında oynadığı rolün anlaşılması hususu üzerinde önemle durulan bir unsur faktör olmuştur.

Mekâna dayalı deneyimler ya da mekânsal pratikler, bir bütün olarak, suça dair davranışların, tutumların ve algıların oluşmasında etkili olmaktadır. Smith ve Katz, Keith ve Pile gibi araştırmacılar gündelik yaşamın üzerinde şekillendiği mekânın politik ve ideolojik bir arka planı olduğu üzerinde durmuştur (Işık, 1999: 28-29). Bu yaklaşım, yok mekânın oluşumunda etkili olduğu iddia edilen kapitalist ekonominin mekânı kendi çıkarları çerçevesinde yeniden tasarlayıp ideolojik kodlarla yeniden biçimlendirerek iktidar ilişkilerinin bu alanlarda yeniden kurulduğu söylemiyle uyumludur. Benzer şekilde radikal kriminoloji kuramının kentlerde suçun oluşumunu kapitalist işleyişin bir fonksiyonu olarak kabul etmesi yok mekânın ortaya çıkış koşullarına ilişkin yapılan açıklamalarla paralellik arz etmektedir. Bu bağlamda kentsel suç ile yok mekân arasındaki ilişkiselliğin mekâna dönük güncel politikaların bir sonucu olarak şekillendiği iddiasının hem yok mekân oluşumunda hem de radikal kriminoloji kuramında ortak bir payda olarak yer aldığını söylemek mümkündür.

Radikal kriminolojinin kentsel suçun ortaya çıkışıyla ilişkili olarak dile getirdiği diğer bir iddia ise kapitalist sistem içinde şekillenen tüketim olgusunun günümüzde kazandığı boyut itibarıyla doğal gereksinimlerin ötesine geçtiği; sembol ve göstergelerin tüketimine yöneldiğidir (Aytar, 2005: 64). Mekânın yok mekâna dönüşümüyle ilgili açıklamalarda, yeni oluşumun göstergeler ve semboller üzerinden ilişki kurulabilen alanlara dönüştüğü, bu alanların tüketimi teşvik eden prosedürel davranış ve eylemlerin bir parçası olarak metalaştığı ifade edilmektedir. Bu anlayış yok mekânın kışkırtılmış tüketim davranışının bir parçası olduğu imasını çağrıştırarak radikal kriminoloji kuramının kapitalist toplumun aşırı ve sınırsız tüketim anlayışının kentlerde suç eğilimini arttırdığına dair iddiası ile ortaklaşmaktadır.

Yok mekânın metalaşmasıyla birlikte tüketimin bir parçası olması, bu mekânlar üzerinden kentin avantajlarından yararlananlarla yararlanamayanları, bu alanlara erişebilenlerle erişemeyenleri somutlaştırarak toplumda sınıfsal farklılaşmayı belirginleştirmektedir. Sınıfsal farklılaşma temelinde ortaya çıkan fırsat ve olanak eşitsizliklerinden kaynaklanan huzursuzluklar veya çatışmalar ise kentsel alanlarda suç eğilimini arttırabilmektedir. Bu husus, radikal kriminoloji kuramında kentsel alanlarda ortaya çıkan suç ve artan suç oranlarının açıklanmasında üzerinde durulan diğer bir faktör olarak radikal kriminoloji kuramının suça bakışıyla yok mekân arasında ilişki kurulabilecek diğer bir noktadır.

Yok mekanın tarihsel ve kültürel gerçeklikten koparılmış yapaylığı onun küreselleşme sürecine eklenerek kapitalist sistemin gereksinimleri çerçevesinde yeniden anlamlandırılmış olmasının bir yansıması olarak kabul edilebilir. Bu yapay anlamların çoğunlukla sembolik metinler ve işaretlerden oluşan kurgusu, kapitalist sistem içinde bencilleşen ve egoist düşüncelerin yönlendirdiği bireyi bu alanlarda kendi daha fazla göstermeye bu şekilde varlığını, değerini topluma ve kendine ispatlamaya zorlamaktadır. Bu zorlama radikal kriminoloji kuramına göre bireyin iç denetimini zayıflatarak suçlu davranış ve düşüncelerin ortaya çıkışını kolaylaştırmaktadır.

Mekânın dönüşümüyle birlikte ortaya çıktığı kabul edilen yok mekânın anlamlandırılmasında, kullanım standartlarının ve şartlarının belirlenmesinde evrensel standartların olduğu ifade edilmektedir. Ancak mekânların anonimleşmesine neden olan bu anlayışın arkasında egemen sınıfın çıkarlarına göre belirlenen kuralların olduğuna dair bir anlayış radikal kriminoloji kuramcılar tarafından ifade edilmektedir. Radikal kuramcılar, söz konusu olan bu iddia temelinde yok mekânın biçimlenmesinde rol oynayan küresel ideoloji ve onun arkasındaki neo liberal gereksinimlerin aynı zamanda suç tanımının yapılmasında kullanıldığı ve bu şekli ile suçun egemen sınıfın çıkarlarıyla örtüşmeyen davranışlar olarak kabul edilmiş olduğu düşüncesini ileri sürmüşlerdir.

Bazı düşünürler, günümüzün küresel ihtiyaçları çerçevesinde mekânın farklılık stratejileri üzerinden yeniden yapılandırıldığını ileri sürmektedir.

Mekânın farklılıklar üzerinde yeniden yapılandırılmasıyla birlikte toplumsal yapı içinde egemene karşıt pozisyon almış olan aktörler, eylem grupları deformasyona uğrayan mekânlar üzerinde bir araya gelerek iktidara veya yerleşik düzene karşıt oluşumları destekleyebilirler. Bu durum, radikal kriminolojik çerçeve içinde bir tür hayatta kalma refleksi olarak yorumlansa da kuram aynı zamanda, bu tip hareketlerin doğrudan egemenin çıkarlarını hedef aldığı için egemen tarafından tanımlanmış hukuk sistemi içinde suç olarak tanımlanacağını ifade etmektedir (Soja & Hooper, 1993: 189).

Mekânın anlam kaybına uğrayarak yok mekâna dönüşmesiyle birlikte mekânın toplumsal yapı içindeki kültürel derinliğinin azaldığını söylemek mümkündür. Bunun yerine rasyonellik, bireysellik, iktisadi çıkarlar, moda, teknoloji gibi anlayışların belirleyici olduğu görülmüştür. Bu süreç, yok mekânda bireysellik, yalnızlık, ticarileşme, güvensizlik gibi duyguların kök salmasına neden olarak kentsel yapı içinde gelişen sosyal ilişkilerin yapay, geçici ve eğreti bir hale getirir. Bu suretle toplumsal ilişki ağında hâkim olan yabancılaşma, ayrışma ve parçacılık (Kurtuluş, 2005: 120) kentsel alanlarda suç ile ilişkilendirilebilecek tutum, davranış ve düşüncelerin gelişmesine zemin oluşturabilir.

Radikal kriminoloji kuramının suçun ortaya çıkışı ile ilişkilendirdiği toplumsal yapıları biçimlenmesinde etkili olan ekonomik, toplumsal, kültürel, tarihsel ve politik çözümlerin sosyalleşme, kültürel ve politik bütünleşme üzerinde oluşturduğu parçalanma etkisinin bugün yok mekânın oluşumuna sebebiyet verdiği iddia edilen toplumsal yapının dejenerasyonu ile ilgili açıklamalara benzer bir kökene sahip olması dikkat çekicidir.

Yok mekanın açıklanması hususunda baş vurulan kavramlar incelendiğinde bunları aynı zamanda mekana zamansal ve fiziki olarak sınırlama getiren filtreler olduğu görülmektedir. Toplumsal yapı içinde bir takım sınırlar oluşturan bu anlayışın kentsel yaşamda kutuplaşmayı arttıran bir etkisi olduğu üzerinde durulmalıdır. Toplum içinde yapay olarak tesis edilen bu sınırlar kimileri için bir güvenlik alanı yaratırken kimileri için ise engellerden kurtulmak için bir kurtuluş hareketinin işaretidir (Bauman, 2006: 26). Bu karşıtlıklar, yok mekânın parçalılığı, köksüzlüğü ve anlamsızlığıyla birleştiğinde kentsel alanda suç eğilimini arttırabilmektedir.

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Suç, toplumsal yapı içinde yerleşik hâkim değerlerle uyumsuz, toplumsal düzeni hedef alan bu nedenle sergilenmesi halinde çeşitli yaptırımlar uygulanan tutum, davranış veya düşünceler olarak tanımlanabilir. Suçun en önemli özelliği içinde geliştiği yapının bileşenleri tarafından tanımlanarak anlam kazanmasıdır. Bu bağlamda bir davranışın suç olmasının kriterini belirleyen temel unsurun toplumun kültürel değerleri olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Suç, toplumsal yapı içinde ortaya çıkan, farklı bileşenleri olan, dinamik ve ilişkisel bir süreçtir. Suçun farklı bir çeşidi olarak ele alınabilecek kentsel suç, kenti oluşturan tüm unsurların farklı düzeydeki etkileşimleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda kentsel suç, kentsel alanda birçok bileşenin bir araya gelmesi sonucu gelişen bir olgudur. Kentsel dokunun önemli bir parçası olan mekân aynı zamanda kentsel suçun bileşenlerinden bir tanesidir. Ancak suç ile ilişkili olarak ele alınan mekânı

sadece fiziksel bir varlık olarak ele almak yanlıştır. Mekân aynı zamanda üzerinde toplumsal ilişkilerin şekillendiği, statü, değer, anlam, gösterge ve kültür üreten yapılardır. Bu yönü ile mekânın politik, ideolojik, kültürel ve hiyerarşik arka planı vardır. Mekânda gerçekleşen toplumsal ilişkiler, toplumsal hafızayı oluşturan yaşam deneyimi kaynaklarıdır. Bu nedenle toplumsal ilişki örüntüsünde ortaya çıkan her eylem, yenilik, değişim toplumsal hafızada iz bırakırken yeni deneyimlerce biçimlenmiş olan toplumsal hafızada toplumsal eylemi etkilemektedir. Bu anlamda toplumsal yapının bileşenlerinden herhangi birinde meydana gelen değişim mekânsal, politik, kültürel, sosyal ve ekonomik pratiklerimizin yeniden kurulmasına neden olur.

Modern zamanlarla birlikte mekânın yeniden yorumlanması ile ortaya çıkan yok mekân algısı, kentsel aidiyetlerin aşınmasına, mekânsal ilişkilerin ticarileşmesine, kimliklerinin mekânsal bileşenlerinin zayıflayarak anlamsızlaşmasına ve parçalanmasına yol açarak kentli kültürün tüketilmesine olanak vermektedir.

Günümüzde kent mekânlarına yüklenen değerlerin değişmesi ile ortaya çıkan yok mekân algısı, kentsel mekânların imgesel, geçici, ideolojik, eğreti, hiyerarşik, anonim değerlerle yeniden formüle edilerek yeniden boyutlandırılmıştır. Diğer yandan küreselleşme, kapitalizm gibi üst anlatıların ön görülerine göre şekillenmiş olan yok mekânlar iktidar ve güç ilişkilerinin yeniden üretildiği olarak çok parçalı, çatışmacı yapıların ortaya çıkmasını söz konusu hale getirmektedir. Toplumsal yapının sağlıklı ve sorunlu olması beraberinde kentsel alanlarda suçun çeşitlenmesini ve suç oranlarının artmasını getirmektedir.

Kentsel suçun çok çeşitli olması ve karmaşık yapısı suçun anlaşılmasına dönük yaklaşımların da çeşitlenmesine yol açmıştır. Mekân ve suç arasındaki ilişkinin anlaşılmasına dönük yaklaşımlardan bir tanesi de radikal kriminoloji kuramıdır. Kuram, toplumsal yapıda meydana gelen değişimlerin suça zemin hazırladığı anlayışı temelinde inşa edilmiştir. Kuramın suça yaklaşımından hareketle, mekânın yok mekânlaşmasının toplumsal yapıyı etkileyen bir olgu olduğu kabul edildiğinde sürecin radikal kriminoloji kuramı ile ilişkilendirilmesi mümkündür.

Yok mekânın anlam, içerik ve bağlamdan yoksun olarak biçimlenmiş olması bunlar üzerinden kentle bağ kuran bireylerin aidiyet, kimlik ve sosyal sorumluluk algılarını zayıflatarak onların suça eğilimlerini arttırmaktadır. Bu husus, radikal kriminoloji kuramının bireysel ya da grupsal suçun oluşumunda kapitalist sisteminin işleyişini sorumlu tutması anlayışı ile de uyumludur.

KAYNAKÇA

- Ackerman, V.W. (1998). Socioeconomic Correlates of Increasing Crime Rates in Smaller Communities. *Professional Geographer*, sayı 50 (3): 372-387.
- Akers, R. L. & Jennings, W. G. (2009). Social Learning Theory. J. M. Miller (Ed.), *21. Century Criminology: A Reference Hand Book*, in (323-332). Thousands Oaks: CA Sage.
- Aksoy, E. (2007). Suç ve Kent Güvenliği Yaklaşımı. *TMMOB Ankara Şubesi Bülteni*, 55, 11-16.
- Aktay, A. (2018). Mekân Üretim Endüstrisinin Güvenliği Pazarlayan Rant Stratejileri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1),125-136.
- Aktay, A. (2020). *Seçkinleştirme Karşısında Bariyer Semtler/Kimlikli Mekanlar*. Ankara: Tezkire.
- Aliyev, N. (2019). Modern Suçun Nedenleri ve Koşulları, Bir Dizi Belirleyici: Genel Bir Bilimsel İnceleme. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 7-21.
- Ague, M. (2016). *Yok Yer, Üst Modernliğin Antropolojisine Giriş*. İstanbul: Daimon.
- Aslanoğlu, R. (1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek: Eski Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. A. Tekin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ayhan, İ. ve Çubukçu, K. M. (2007). Suç ve Kent İlişisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 30-55.
- Aytaç, Ö. (2013). Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu. *İdeal Kent*, 9, 138-169.
- Aytar, V. (2005). *Metropol*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Uşak Yayınları.

- Bauman, Z. (2006). *Küreselleşme ve Toplumsal Sorunları*. A. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berber, Ö. (2011). Yok-Yer, Yersizleşme ve Yurtsuzluk Kavramları Üzerine Bir Sorgulama. *İdeal Kent*, 3,142-157.
- Beirne, P. & Messerschmidt, J. (1995). *Criminology* (Second Edition). Forworth: Harcourt Brare College Publishers.
- Ceritli, İ. (2003). *Kentleşme Sürecinin Ekonomi Politikası ve Bir Türkiye Uygulaması*. Ankara: Yargı Yayın Evi.
- Chambliss, W. J. (1996). Toward a Political Economy of Crime. E. J. Muncie & G. Huges (Eds.). *Criminological Perspective* (2nd Edt.) in (249-256). London: Sage Publication.
- Clinard, M. (1942). The Process of Urbanization and Criminal Behavior. *The American Journal of Sociology*, 8(2), 202-212.
- Çubukçu, E. (2000). *Affect of Physcial Enviroment on Crime*. Çalışma Makalesi. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü. Ohio Eyalet Üniversitesi.
- Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Dönmezer, S. (1981). *Kriminoloji*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Durukan, A. ve Öztürk, B. Ö. (2021). Mekân ve Kültürel Demans. *İdil*, 77, 31-39.
- Gierny, T. F. (2000). A Space For Place in Sociology. *Annual Review Of Sociology*, 26, 465-469.
- Gölbaşı, S. (2008). *Kentleşme ve Suç*. İstanbul: On İki levha Yayıncılık.
- Gruenewald, P. J., Freisthler, B., Remer, L., LaScala, E. A. & Treno, A. (2006). Ecological Models of Alcohol Outlets and Violent Assaults. *Crime Potentials and Geopolitical Analisis Adictions*, 101, 666-677.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*. Sungur Savran(Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hideg, G. & Manchin, R. (2007). Enviroment and Safty in European Capitals. European International Crime Survey- EUICS Working Paper Series, Gallop, Europe.
- Ibellings, H. (1992). *Supermodernism: Architective in Age of Globalization*. Rotterdam: NAI Publisher.
- Işık, O. (1999). Değişen Toplum/Mekân Kavrayışları: Mekânın Politikleşmesi, Politikanın Mekansallaşması. *Toplum ve Bilim*, 64-65, 7-38.
- Karaman, T. Z. (1998). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Kızmaz, Z. (2006). Suçun Siyasi Doğası Üzerine Odaklaşan Kuramlar ve Bu Kuramların Eleştirisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 97-114.
- Kirman, A. M. (2004). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Koçyiğit, G. B. (2018). Mark Auge'de Yok Yer (Non- Lieu) Kavramı Üzerine Bir Epistemolojik Çözümleme. *Megaron*, 13(4), 536-544.
- Korkmaz, A. (1988). *Şehirleşme ve suç: Malatya araştırması*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kurtuluş, H. (2005). Bir "ütopya" Olarak Bahçeşehir. H. Kurtuluş (Der.). *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* içinde, (77-123). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production Of Space*. Donald. Nicholson-Smith (Çev.). Oxford: Blackwell.
- Lefebvre, H. (2013), *Kentsel Devrim*, (Çev.Selim Sezer), İstanbul: Sel Yayıncılık,
- Lefebvre, H. (2014), *Mekânın Üretimi*, (Çev. I. Ergüden), 2. Baskı, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lineberry, R. L. & Sharakansky, I. (1974). *Urban Politics & Public Policy*. New York: Row Publisher.
- Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi*. İrem Başaran (Çev.). İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.

- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Osman Akınhay ve Dilek Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Massey, D. (1984). *Spatial Division of Labor*. London: McMillan.
- McClain, P. D. (2001). Urban Crime in USA and Western Europe: A Comparison. R. Paddison (Ed.). *Hand Book of Urban Studies* in (220-240). Sage Publication.
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Özerk, G. B. ve Yüksekli, B. A. (2011). Küresel Kent, Kentsel Markalaşma ve Yok Mekân İlişkileri. *İdeal Kent*, 3, 82-93.
- Özlem, D. (2004). *Mantık, Klasik Sembolik Mantık Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Patricia, L. B. (1981). *Environmental Criminology*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Quinney, R. (1974). *Critique of Legal Order*. Boston: Little Brown.
- Selçuk, S. (2014). Suç, Suçun Özellikleri ve Tanımı. Ayşe Tunç, M. Sinan Pirim, ve Ceren Zeynep (Ed.). *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan*, içinde (85-106). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Martı Yayınları.
- Schuerman, L. & Kobrin, S. (1986). Community Careers in Crime. *Crime and Justice*, 8,67-100.
- Shade, M. (2002). Risk of Factors of Delinquency: An Overview. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/frd03127.pdf?q=risk-and-protective-factors-of-child-delinquency>. Erişim: 22-11-2022.
- Soja, E. & Hooper, B. (1993). The Space Difference Makes: Some Note of Geographical Margin of The New Culturel Politics. Michael Keith and Steve Pile (Der.) *Place and Politics of Identity* in (183-205). London: Routledge.
- Urry, J. (1999). *Mekânları Tüketmek*. R. G. Ögdül (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Uslu, E. (2011). *Sosyo ekonomik bir olgu olarak kentsel suç; Bakırköy ve Küçükçekmece örnekleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Williams III, F. P. & Mc Shane, M. D. (1999). *Criminological Theory*. USA: Prentice Hall.
- Wirth, L. (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme. B. Duru ve A. Alkan (Çev). B. Duru ve A. Alkan (Ed.). *20. Yüzyıl Kenti*, içinde (77-106). Ankara: İmge Kitapevi.
- Yücel, M. T. (2008). *Kriminoloji*. Ankara: Afşar Matbaacılık.
- Yüceyılmaz, A. A. (2007). *Konya örneğinde kentsel suçlar ve kent esenliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.